

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת משפטים תש"פ * 477

נועם הנשמות
פרקי ערגה לשבת קודש

על השולחן
הרב אברהם ישראל פרידמן

ליל-שבת אחרי חצות

על הטלפון המצלצל בשעת הפגישה אצל המלך

”

... נר דולק מערב

שבת” - נר שבת הוא הצתת האליתא של ההוויה היהודית. בעוד האב ראש המשפחה מטיף לקחו באמרי מוסריו ובהדרכת בניו ובנותיו בדרך ישרה בכל ימות השבוע, באה האם בערב שבת ומדליקה את הנר, ובזה מממשת ומחילה בפועל את דרך החיים הישראלי ואורח החיים ההלכתי.

”בזה היא פותחת צוהר בשערי שמיים, ממנו שופע טל-תחייה וזרמים חיים-נשמות ונושבת רוח-חיים. נר של שבת - זיווג של קדושה ואור, אור רך ונאה, אוצל קדושה עמוקה, המעדנת, מחיה ומרוממת!”

(הגאון רבי יעקב-יחיאל ווינברג זצ”ל - 'לפרקים', חלק ב' עמוד תרמ”ג)

לתשומת ליבכם!

מהדורת הדפוס
מצומצמת.

לקבלת הגיליון במייל,

שלחו בקשה ל:

abyisrael@gmail.com

שבת-קודש. מרב שבת ב'אנורה'

”ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות, למען ינוח שורך וחמורך” (שמות כג, יב)

תהייה קשה מנקרת בלב כל מי שמתבונן בפרשת השבת המוזכרת בפרשה דגן.

הלא השבת, כידוע היא לא יום של מנוחה מעומס העבודה של ימות השבוע; היא יום קדושה, יום זכר למעשה בראשית, ומעתה איך כל זה נמצא במנוחת השור והחמור; כלום להם יש "יום מנוחה וקדושה", הלא הם - אינם נחים אלא מעמל השבוע המפרך, אז מה עניין יש בשביתת הטכנית? מה להם ולשבת הקדושה, שבת הנשגבה?! פלא!

חשבתי אולי לשפוך על הדברים תבלין קל:

”עבודת השבת - היא עבודת הייחוד”, כתב לא-פעם מלהיב הלבבות הגאון הצדיק רבי שמשון-דוד פינקוס זצ”ל. בשבת יהודי יושב על שולחן המלך, ואין לו בעולמו דבר. כלום. הוא נמצא באטמוספירה מלכותית, ומנותק אפוא מכל שעון יום-חולי, שעון ארצי של בנק, ואפילו מחשבות בנקאיות. זהו יום שכולו שבת נועם הנשמות. מי יוכל לתאר את שירת-הערגה של היהודי בלימוד הליל-שבת אחר הדגים והזמירות, כשכולו עטוף עולם טמיר ונאצל ששום חריצת מקלדת לא תצליח לבטא..

ובזמן הזה, אסור ששום קול - אף לא של רחש-בחש - יפריע ויערער את ה"ייחוד".

קול השור והחמור העובדים למשל. כי כשהם עובדים - הגם שהאדם נח, יש כאן כמו טלפון מצלצל באמצע הפגישה עם המלך. המציאות הזו מערערת ומפריעה את הקשר הייחודי, הקשר הבלעדי עם מלכו של עולם. שהרי כל מהות הייחוד הוא ביטול מוחלט של כל דבר אחר בשעה זו. זו התדבקות מוחלטת בחינת "הביאני המלך חדרי".

ולא מגיעים לפגישה עם המלך עם השור והחמור, וגעיות הפרה - -

יש צורך להגיע למצב של "ציפור לא צייץ", כמו בשעת הייחוד של חופת הר-סיני.

”התורה הקדושה ציוותה אותנו שנעקור את עצמנו וכל אשר לנו מעולם המעשה של ששת הימים. בכך נתחייבנו ליצור אווירה ואטמוספירה של שבת מנוחה בכל מדורינו. המטרה, שהשבת תהיה מורגשת בפועל, ושלא יהיה דבר במדורינו שיוכל להזכירנו שיש דבר כששת ימי המעשה. כדי שישולק כל רמז של ששת ימי המעשה, נצטוו וינו להסיר מרשותינו כל זיכרון של עבודה ויצירה.”

”בכך נחיה ביום השבת בהרגשה שששת הייתה שביתה מוחלטת מיצירה. בהרגשה כזאת טועמים הטעם של 'מעין עולם הבא'. לכן גם בהמותיך יימנעו מעבודתם הרגילה.” (הגאון המופלא רבי חיים-צבי הולנדר שליט"א - ספר 'זבח משפחה' חלק ו', ירושלים תשע"ט)

האלפון מכיתה ה'

סוגיה בדף היומי

ברכה על 'אקמול'

א.י.ב.

בכיתה ה' - אני זוכר - היה לי מלמד בלתי-נשכח: הרב גורפינקל שמו.

ואיך אני זוכר כל-כך טוב את השם הזה, חרף העשורים שחלפו?

כי לרב גורפינקל היו דרכים נהדרות איך להאחיב עלינו התלמידים את התורה.

ב'אלפון' למשל.

הוא דאג שלכל אחד יהיה אלפון שבו העמסנו ערכים מהגמרא לפי סדר האותיות. כך למשל כאשר מצאנו רעיון או חידוש סביב סוגיית 'שליחות', דאגנו למלאות לאלתר באות המתאימה באלפון, וכן הלאה והלאה בערכים שונים ומגוונים.

ברבות השנים אני חושב, שיש כאן פתרון לאחד מהתהיות שמעסיקות רבים מן המחנכים בדורנו - דור עיקש ופתלתול, המציב שלל ניסיונות צבעוניים מושכי-עין. מתברר, כי ידיעת התורה יוצרות חשקת התורה עמוקה.

כשילד יודע שכל ערך בגמרא חשוב לו וכל מידע - קטן כגדול - הוא אוסף כמוצא שלל רב, מתעורר בו סיפוק עצום תוך תשוקה יוקדת לדעת עוד ולדלות עוד מידע מים התלמוד. וכל ידיעה נחשבת אצלו כפנינה יקרה. ומעל הכל

- הוא מרגיש בתורה 'בבית'. כאן הוא חי. כאן הוא נושם את נשימותיו.

באהבתו כי רבה לתורה חינוך אותנו הרב גורפינקל איך להתייחס לכל בדל של מידע מן הגמרא מתוך חיבה עצומה, ואיזה סיפוק אדיר ממלא אדם שקונה עוד ידיעה בתורה, עוד ידיעה בהלכה (ולא משנה אם זה רשב"א בסוגיית 'מכיליא קרנא' או מנחת-חינוך בגדר מצוות כיבוד אב ואם). "בהמשך, כשתהיו גדולים" הטעים פעם כשנהרה על פניו, "תוכלו להגיע לרמה שתצליחו גם להקשות סתירות בין גמרות ולחשבן ולפלפל גמרא בגמרא מתוך שמחה גדולה!".

אז אם שואלים מהי הדרך להקנות מתיקות לדור הצעיר בגמרא, כדי שלא יחפש לעצמו חלילה מתיקויות אחרות, כדאי שיקשיבו לרב גורפינקל ולמשנתו הבהירה, ולצד זאת - הפשוטה כל-כך.

רבים חיים אותה עד היום.

בגמרא בברכות (לו, א) למדנו: "החושש בגרונו לא יערענו בשמן תחלה בשבת אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון וכולע. פשיטא! מהו דתימא כיון דלרפואה קא מכוין לא לבריך עליה כלל, קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי".

ופשטות נראה שהסברה בדבר מבוססת על המקור לברכת הנהנין - מסברת "אסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה" (גמרא לה, א). ומעתה צריך לומר, שבהיות ואין המחייב בברכה ה"אכילה" אלא ה"הנאה", הרי שהגם שאניגרון מוגדר במהותו כ"תרופה" ולא כ"מאכל", מכל-מקום עצם מציאות ההנאה של האדם ממנו, במקביל, מחייבת אותו בברכה.

יסוד לדבר אנחנו מוצאים במקום נוסף: המשנה (דף מד, א) מלמדת כי "השותה מים לצמא - מברך שהכל נהיה בדברו". ולקמן (מה, א) מסבירה הגמרא שבאה להוציא אדם ששותה מים שלא לצמא אלא פשוט להעביר בשר שעומד לו לאדם בגרונו.

ויש להסביר העניין בהתאם להאמור, שכן כל עניין הברכה על המאכל נובע מעניין ה"אסור לו לאדם ליהנות", הרי שממילא יש צורך שהשתייה תסב לו לאדם הנאה, כמו כאשר שותה לצמא, אולם כאשר שותה ולא "נהנה", הרי שאין שתייה זו בכלל ההנאה המחייבת בברכה.

ולהלכה (סימן ר"ד סעיף ז') אכן פסק זאת המחבר להלכה. וב'משנה ברורה על אתר (סעיף קטן מ') נקט ש"לאוו דווקא לצמא ממש אלא בסתמא כל שהחייך נהנה מהמים - מסתמא צמא קצת". על-כל-פנים נמצינו למדים שעניין "לצמא" נובע גם משורש עניין ברכה, שלא נסוב על עצם הכנסת המאכל לפה, אלא על העריבות וההנאה ממנו.

ברם, גיסי הרב ד. ליכטשטיין שיחי' דן להוכיח לא כן מדברי הגמרא לגבי כסא דפלפלי שהגמרא דנה שאם אוכל את הפלפל כמות שהוא, אין חייב בברכה, וזאת משום שאין זה "דרך אכילה", ומשמע שכן אנו דנים על עניין ה"אוכל" שבדבר ולא רק ההנאה, שהרי למעשה כאן הוא כן נהנה בפועל, אף שדרך העולם שלא לאוכלו בתבניתו זו - מדוע אין הוא סוף-סוף בכלל נהנה לחיבו.

ועיין בכך עוד.

המנה שלא שולמה

תסכימו שצריך להסכים..

שני מובנים, סותרים לגמרי, מצינו בדברי חכמינו על "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

בירושלמי (מסכת עבודה - זרה) מצינו, ש 'תשים' מלשון אוצר, ובסמ"ע הוסיף וכתב שהמשמעות היא מלשון פנינה. ומאיך בגמרא במסכת סנהדרין (ו, ב) אנו מוצאים שחז"ל פירשו ש"תשים" מדבר על "כלי הדיינים" - מקל ורצועה שלהם. ויש כמובן לתמוה: האיך הולמים שני הפירושים יחדיו: "תשים" זה אוצר או מקל המשפט?!

השבוע התקיימו בצפת 'ימי -עיון' לדיינים. במסגרת הדיינים העליתי את השיטה שהובלנו במהלך השנים (וזכתה לחידוד בין -היתר בזכות המאמרים שנכתבו כאן) לפיה הסכמים כתובים בין בני -זוג שנמצאים במשבר יכולה מאוד להועיל. מתברר, כי לעיתים ההסכם הנוקשה והבלתי-מתפשר, עושה את שלו. כמו שהגדיר מרן הרב מבריסק שהאיסור האלוקי 'לא תחמוד' גורם לאדם להתגבר על יצרו הטבעי לחמוד, כך גם הסייגים יש בהם כח זה. ואיך?

אם יש בעיות בין בני -הזוג והם הולכים לעשות איזה הסכם מסודר כדי להתגבר על בעיות, על -ידי מקל ורצועה - בסוף-דבר מקבלים את הכת. זה נראה מקל ורצועה אבל ההתחייבות הללו הם שמביאות את ההצלחה.

בדיוק כמו שדרך קשה, בבחינת מקל ורצועה, מחנכת ילד ומביאה תוצאות טובות - לעיתים יש צורך במקל ורצועה כדי 'להעמיד על המקום' מבוגרים. כך למשל על -ידי קנסות שמכבידים בעצם, אבל הם הדרך האפקטיבית לחזק את האדם לעמוד על המשמר.

דוגמא לדבר - הילני המלכה. הגמרא אומרת (יומא לו) שעשתה טבלא של זהב בה הכניסה את פרשת סוטה.

מה התכוונה בעצם לומר? מה ההקשר בין טבלא של זהב לפרשת הסוטה?

הפרשה הזו מלמדת שלעיתים הברור החשוב הזה, שנראה חמור, הוא תכשיט.

ולכן כדאי שלכל בן -זוג כדאי יהא רב ומורה-דרך שילווח אותו תמיד ויהווה גם סוג של 'מחייב'. כך הוא גם יידע להתנהג בהתאם.

כך ניתן להפוך את 'מקל והרצועה' לפנינה!

סיפורנו עוסק במשפחה חרדית, בת 14 נפשות (עם ההורים), שיצאה בקיץ האחרון לנופש באחד הצימרים בגליל העליון. בכיסו של האב היו מונחים אלפי השקלים שיועדו למטרה זו של הנופש, ושנחסכו גם על ידי הילדים עצמם.

משפחה זו יודעת לנצל היטב את ימי הנופש, ואינה מבזבזת את זמנה לריק. בשעות לפני הצהריים האב נוהג ללמוד עם הילדים בבית הכנסת המקומי, ורק לאחר מכן יוצאת המשפחה כולה, באחדות מופלאה, לחלץ מעט את עצמותיה לקראת 'זמן' אלול.

והנה, באמצע הדרך, לאחר שעברו כבר את צומת 'גולני', בדרכם למושב ההוא בגליל העליון, הוצרך אחד הילדים לשירותים באופן דחוף. האב הבחין מרחוק במסעדה יוקרתית, והורה לנהג של רכב-ההסעות לעצור שם, וביקש מהאחראי שעמד בפתח שיאפשר לילדו להיכנס לשירותי המסעדה. האחראי אמר לו שבעל-הבית של המסעדה הורה לכל אנשי הצוות שלא לאפשר את הדבר בשום אופן. 'כיון שהמסעדה ממוקמת ממש באמצע-הדרך לגליל, אם יתפרסם שהדבר אפשרי, יעצרו כאן המונים לצורך זה, ולכן אינני מוכן. שירותי המסעדה מיועדים אך ורק ללקוחותינו, היושבים לאכול ליד השולחנות, ולא לעוברי-הדרך', הורה בעל-הבית לעובדיו.

האב המשיך להתחנן בפני האחראי, ואמר שמדובר במקרה חריג וחד-פעמי, אבל האיש התעקש ואמר שאסור לו לעשות זאת. לבסוף, לאחר תחנונים והפצרות נוספות, הביט האחראי אנה-ואנה, ומשראה שאין איש, ואף אחד אינו רואה, התיר לילד להיכנס, אבל ביקש שייצא כמה שיותר מהר. ובדיוק ברגע זה 'נחת' בעל-הבית בפתח המסעדה... מן-הסתם הוא עקב במצלמות אחר הנעשה, וראה שהפועל-האחראי מתיר להיכנס לשירותים, והגיע למקום, ושאל 'מה אתם עושים כאן'...?

האב, יהודי חרדי וירא-שמים, תפס בחלקיק-שניה את אשר נעשה, והבין שאם יספר את הסיפור האמיתי, ייגלה את ההיתר שנתן האחראי לילד, 'פוטר האחראי בו-במקום, מפני שעבר על ההוראה של ה'בוס'.

בחלקיק-שניה נוסף החליט לומר לבעל המסעדה, שהוא הגיע לכאן עם כל המשפחה, על-מנת לסעוד את ארוחת הצהריים במקום. היתה זו מסעדה כשירה למהדרין, ולכן ההסבר הניח את דעתו של בעל-הבית. האב גם הוציא מכיסו את אלפי השקלים, שהוכנו לתשלום לצימר, ואמר לו 'הנה אתה רואה, את הסכום הזה אשלם עבור הארוחה במסעדה שלך'... וכל זה כדי לא לגרום נזק לפועל, שהיה עלול להיות מפוטר מהמסעדה.

שכחנו רק להזכיר שהמדובר היה במסעדה יוקרתית מאוד שעלותה של כל מנה, במיוחד בארוחת צהריים, מגיעה לסכום עתק. ואם נכפיל את המנות במספרם של כל בני המשפחה, נגיע למסקנה שאלפי השקלים שיועדו לנופש בצימר, היו אמורים להתבזבזו עתה על הארוחה במסעדה היוקרתית.

כל החישובים הללו לא עמדו בראשו של האב, שלא רצה להיות הגורם לפיטוריו של העובד. והנה יושבת לה כל המשפחה ליד השולחן במסעדה, והמנות מתחילות להיות מוגשות. מנה אחרי מנה להורים, ולכל 12 הילדים, ולא צריך היה להתמצא בחשבון כדי להבין שהמחיר יגיע לאלפי שקלים. במהלך הסעודה מגיע מלצר ומציע שתייה קרה לבני המשפחה. השתייה, למי שאינו יודע, אינה ניתנת בחינם... האב החליט לא להיענות להצעה, ולא להזמין שתייה, כדי לא להעמיס עוד יותר על ההוצאות העצומות. אבל הפתעתו, הודיע המלצר שבעל-הבית הורה לו להגיש את השתייה, על חשבוננו... האב חשב, לתומו, שבעל-הבית ראה את הסכום הענק שיקבל על חשבון מנות-האוכל, ובעקבות זה החליט להגיש שתייה חינם.

בסיום הסעודה הגיע תור ה'ליפתן', ה'קומפוט', וגם כאן האמיר מחירה של המנה-האחרונה הזו לשמים, ולכן החליט האב שהוא ומשפחתו אינם זקוקים לקומפוט. אבל הנה שוב מגיעה הפתעה, והמלצר מודיע שבעל-הבית הורה להגיש להם קומפוט, חינם... גם כאן חשב האב כנ"ל. כאשר הסתיימה הסעודה, ניגש האב לשלם את אלפי השקלים עבור הסעודה. הוא עומד ליד הקופה, והקופאי עושה את החשבון, ומוציא את הנייר, ומגישו לאב.

ונפשו של האב כמעט ויצאה... לאחור החישוב המפורט של כל המנות, והתשלום הסופי שהגיע אכן לאלפי שקלים, מופיעות שתי מלים: 'לא לתשלום!' ובמלים אחרות: הארוחה ניתנה למשפחה חינם אין כסף. בעל-הבית שראה את ההפתעה העצומה שניכרה על פניו של האב, וניגש אליו. הוא לוחץ את ידיו בחום ובחיבה, ואומר לו: 'תגיד לי, האם באמת אתה חושב שלא הבנת את התחכום שלך? האם אתה חושב שלא ידעתי שלא הגעתם לכאן כדי לאכול, אלא להשתמש בשירותים? האם אתה חושב שלא הייתי מודע לכך שכל מה שעשית, לא עשית אלא כדי שלא אפטר את העובד שנתן לכם את הרושות? הבנת והבנת הכל, ומשראית את אצילותך ואת טוב-ליבך, ואת העובדה שאתה מוכן להפקיר אלפי שקלים כדי לא לגרום לנזק ליהודי אחר, החלטתי להעניק לך את הסעודה חינם אין כסף! אתה יכול להמשיך בדרכך לשלום, ואינני מוכן לקחת ממך אגורה! בעליה של המסעדה הוסיף וציין, שאת הרמזים להחלטתו זו שיגר כבר בשתייה ובקומפוט שניתנו חינם לבני המשפחה...

האב ירא-השמים עוד ניסה להתווכח עם הבעלים, ולטעון שהוא רוצה לשלם על הארוחה, אבל לא עזר לו מאומה... בעל-הבית סירב לקחת אגורה... למדנו, שאם מתכוונים לעשות טוב, לעולם לא נצא מכך ניזוקים! (ביטאון 'קול ברמה' - ביטאון שכונת רמת אלהן בעריכת סופר הבית היהודי יידינו הרב צורן הי"ו - גיליון שבת תש"פ)

טור אדרי

כשה'קורונה' פגשה את חודש אדר..

ל'קורונה' נכדים ואף ניגים. תקראו בפנים

דיווחי-האימים שמגיעים מסין הדואגת, גורמים לחשש כבד בעולם. רק השבוע אנחנו מעודכנים על למעלה מ-100 נוספים שמתו במחוז חוביי שבסין, מה שמעלה את מספר הנספים במדינה ל-1,765 (נכון לשעת כתיבת השורות). מדינות אוסרות על כניסת סינים מחשש שמא ייכנס הנגיף האימתני לשטח

המדינה ופיל חללים. ובתווך, ספינת-שיט עוגנת מול חופי יפן ובה, לפי הדיווחים, שלושה ישראלים שנדבקו מהנגיף הקטלני. רופא בכיר מ'הדסה' הוזעק לספינה, משל הייתה ספינה שיושביה הפכו בני-ערובה בידי טרוריסטים אסלמיים. העולם גועש ורועש: קורונה.

עד כאן הכל טוב ויפה. אבל תמיד יש לשנן ולזכור שמזמן יש גם 'קורונה' בישראל! המדובר אפוא בנגיפים אחרים העשויים להפיל חללים.

והנה דוגמא: בימים הקרובים ניכנס בשערי חודש אדר ש"מרבין בו בשמחה". הוי-אומר: היהודי הוא אדם שמח מטבעו, ובחודש הזה יש לזלף עוד טללי שמחה.

נגיף ה'קורונה' בתחום זה יכול להתבטא בפנים חרולות של יהודי. גם אם סובל ממועקה - כדאי שיהא בגדר "החסיד" - אבלו בליבו וצהלתו בפניו". כי אחרת, הוא 'מדביק' גם אחרים בעצבונו, ואותם אחרים 'מדביקים' הלאה... ואזי הוא יוצר 'נגיף' שעלול להחשיך את האווירה בכל הסביבה.

גם בזמני מועקה - כמאמר חכמי המוסר שלא נהיה "בור ברשות הרבים" - כדאי שנפור חיוך יהודי לכל עבר, חיוך של יהודים מאמינים, וכך נשרה אווירה של שמחה ועליזות על כל הבאים בסביבתנו. כך נשמח את הלבבות ונחיה נפש כל-חי.

על פרשת דרכים - רציונות מקוריים וקצרים מתוך ספר 'פרשת דרכים' על התורה והאוצרים/א. י. פ.

צו התורה האוסר אונאת גר, מוטעם בעובדה ש"גרים הייתם בארץ מצריים". וכאן הבן שואל: מדוע רק אחר זאת ישנה עילה להימנע מאונאת גר; כלום אילולא כן אין המעשה עצמו סרוח וחסר צורה?! פשרו של דבר מה הוא?

נקדים:

"כפי שנכתב מעל גבי במה זו לא אחת, אין התורה מסתפקת בתמיכה וסעד לנזקק ולגדכא. כזה, ישנו גם בעולם הגדול כחלק מסדר היום האוניברסאלי. צאו ובדקו: אפילו לאו"ם השמום ארגוני הומאניות. גם לחמאס ארגון הטרור שצבעו הוא דם - - ארגון צדקה לחסר הישע המדמם מכאב. -

הסיפור הגדול בצו התורה כלפי היהודי, היא הרגישות. הוי אומר: לחוש את מועקתו של השני. לחיות את רגשותיו.

זהו "כי גרים הייתם בארץ מצריים"..

אפשר להתחיל הכל גם משמות..

נותרו עותקים אחרונים מהספר 'פרשת דרכים' - 400 עמודים גדושים ברעיונות מקוריים על הפרשיות מהגיליון, בליווי אירוס מושכי-עין.

מחיר סמלי לדיכוי הרבים: 10 ₪. לא ניתן להשיג במייל.

לפרטים, מייל המערכת: abyisrael@gmail.com